

NOTAT TIL
OMRÅDEREGULERINGSPLAN SLETTEBAKKEN
NASJONAL AREALPLANID:4601_66340000

Bergenshallen og ny ishall

BERGEN
KOMMUNE

Om notatet

Dette notatet redegjør for prosessen som plan og bygningsetaten har gjennomført etter at konsekvensutredning for kulturminner og kulturlandskap forelå 17 januar, for å avklare innhold i planforslag for Årstad. Gnr. 160 bnr. 184 mfl., områderegeringsplan Slettebakken.

Bakgrunnen er behovet å finne en løsning for planinnhold i samsvar både med planprogram og føringer i KU. KU viser verneverdier i Bergenshallen som anbefales bevart.

Bevaring av Bergenshallens særlige verneverdier ser ut til å være i konflikt med behovet for å etablere ekstra isflate og særlig bestillingen om å sikre tilstrekkelig publikumskapasitet knyttet til én av isflatene, slik det er beskrevet i planprogrammet.

Bergen, mai 2023

Innhold

Om notatet	1
1 Bakgrunn/konflikt.....	3
1.1 Kulturminnet Bergenshallen.....	3
2 Is idrettens behov.....	4
3 Utbyggingskonsept.....	6
3.1 Konsept 1: To bygg i et sammenbygget, stort volum	7
3.2 Konsept 2: To bygg med et mellombygg mellom ny og gammel hall	8
3.3 Konsept 3: To adskilte idrettshaller bygget sammen under bakken.....	9
4 Vurderingsmatrise	10
5 Anbefaling.....	11
6 Bearbeiding	12
7 Løsninger og muligheter i planforslaget.....	13

1 Bakgrunn/konflikt

KU for kulturminner og kulturmiljø viser at Bergenshallen har høy verneverdig som et av landets første store bygg oppført med limtredeger. Det har lokal betydning for tidsdybde og stedsidentitet.

I planprogrammet går det frem at planforslag skal inneholde en ekstra isflate og økt publikumskapasitet. Det vil si at Slettebakken skal ha to isflater der minst én tilfredsstillende krav til kampavvikling på alle nasjonale serienivå for ishockey.

I vedtak av planprogram, og i overordnede føringer (KPA) stilles det en forventning om å utvikle området til et kompakt byområde i menneskelig skala, som er attraktivt å oppholde seg i.

1.1 Kulturminnet Bergenshallen

Bergenshallen er vurdert av Byantikvaren til et av de viktigste kulturminnene av typen modernistiske idrettsanleggene i Bergen, med svært høy verneverdi lokalt.

Bergenshallen ble ferdigstilt i 1968 som kombinert ishall, messehall og arrangementshall, og er tegnet av arkitekt Erik Dogger.

Bygget er et tidlig eksempel på bruk av limtre i takkonstruksjonen og bruk av betongelementer og metall- og glassfasader i et modulsystem, noe som gjenspeiler arkitektens fokus på nye konstruksjonsprinsipp, betongmateriale og rasjonelle og økonomiske byggemåter. Den enkle materialbruken med eksponerte betongkonstruksjoner, større formmessige avklarte vindusfelt og til dels overbygde uteareal er typisk for perioden.

Dette er en arkitekturhistorisk periode som er lite representert i Bergen.

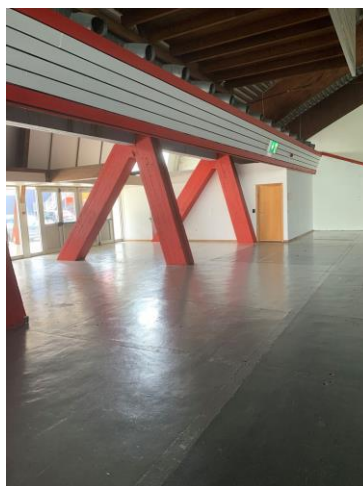
Tålegrense vurdert av Byantikvaren

- Hovedform av det opprinnelige anlegget er sårbart for endring.
- Materialbruk i fasadene, særlig glassfelt og betongen er sårbare for endring av materialitet og form.
- Hallen tåler endret og ny bruk, men vi anbefaler å beholde de innvendige romlige kvalitetene i hovedrommet.

Eksisterende tilbygg i sør forutsettes revet uten negativ konsekvens for kulturminneverdien på bygget.

Inne fra inngang sør-øst mot nord og det store vinduet. Foto: PBE

Inne mot inngang sør-øst. Foto: PBE

2 Is idrettens behov

For å kunne legge til rette for ishockey både for kvinner og menn, samt kunstløpaktivitet, er det nødvendig å etablere en ekstra isflate på Slettebakken. Det skal sikre nødvendig treningstid til alle grupper.

Krav til ishall for eliteseriespill¹ (eventarena B) er bl.a.:

- isbane på 30 * 60 m
- publikumskapasitet min. 2500
- garderober
- Tilleggsfunksjoner som VIP-rom, TV/media-funksjoner, toaletter og gjerne kiosk

Oppsett av tribuner kan gjøres på ulike måter, med tanke på sittedybde, stigning, korridornivå og tilkomstløsning. Planetaten har ikke grunnlag for å prosjektere, men har blant annet sett på tegninger av annen bygget ishockeyhall. I et bygd amfi som inkluderer spillerbåser, dommeravdeling, tilkomst og rømningsveger, har vi kunne telle seter og dermed anslått et omtrentlig arealbehov for publikumskapasitet.

2.500 sitteplasser krever at det etableres tribune langs to sider av banen, men også noe i tillegg, dersom tribunene kun skal gå én etasje opp. Det må dermed være plass til å bygge mer tribune, enten dypere og høyere eller langs de øvrige sidene.

Det kan etableres VIP-plasser. Krav om VIP rom min 50m².

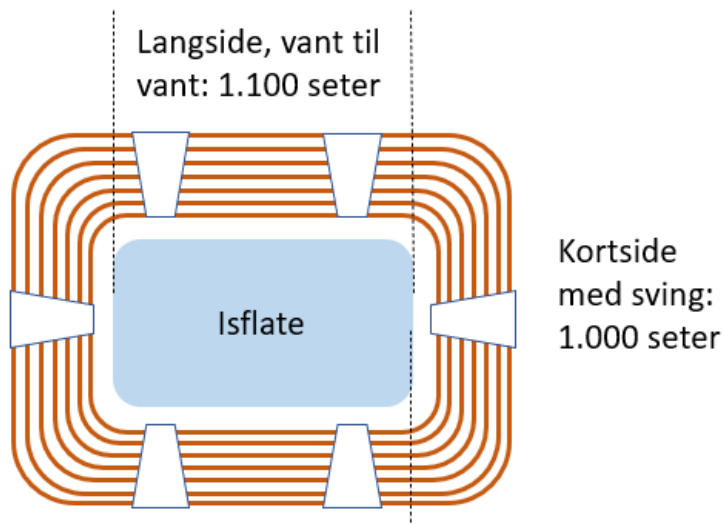
---

¹ [anleggskrav-norge.pdf \(hockey.no\)](#)

Alle ishaller i Norge skal sertifiseres, og det er Arena- og Arrangementsutvalget (AAU) som har ansvaret, sjekkliste [her](#).

Tribune ved langsiden av isflaten, i 60 meter lengde, vil kunne ta omtrent 1000 personer dersom utgangen skal komme til terreng en etasje (3 m) opp fra isflaten.

Tribune langs kortsiden av isen vil kunne ta nesten samme antall dersom vi teller med svingen i begge hjørner.

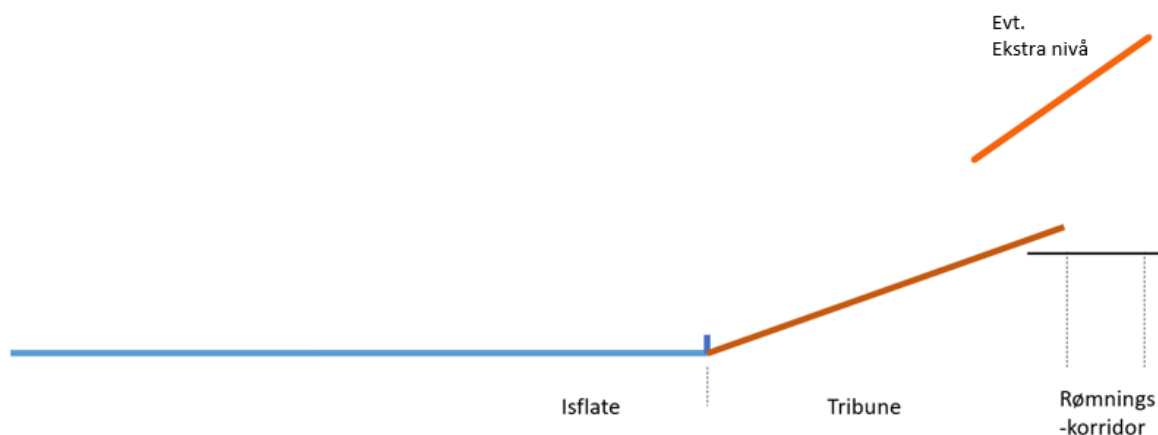

Illustrasjon 1: Arrangementsflate med tribuneanlegg på 4 sider

Løsning beskrevet over, innebærer ett «nivå» med seterader, med utgang til rømningskorridor som ligger en etasje over isflate.

Under tribunen er det plass til lagerfunksjoner, og etter hvert andre funksjoner som garderobe.

Det er mulig å bygge med flere «nivå» med tribuner dersom bygget er bredt nok. Da vil det være areal under tribunenivå på hovedetasje for andre funksjoner.

Illustrasjon 2: prinsippsnitt, tribune

3 Utbyggingskonsept

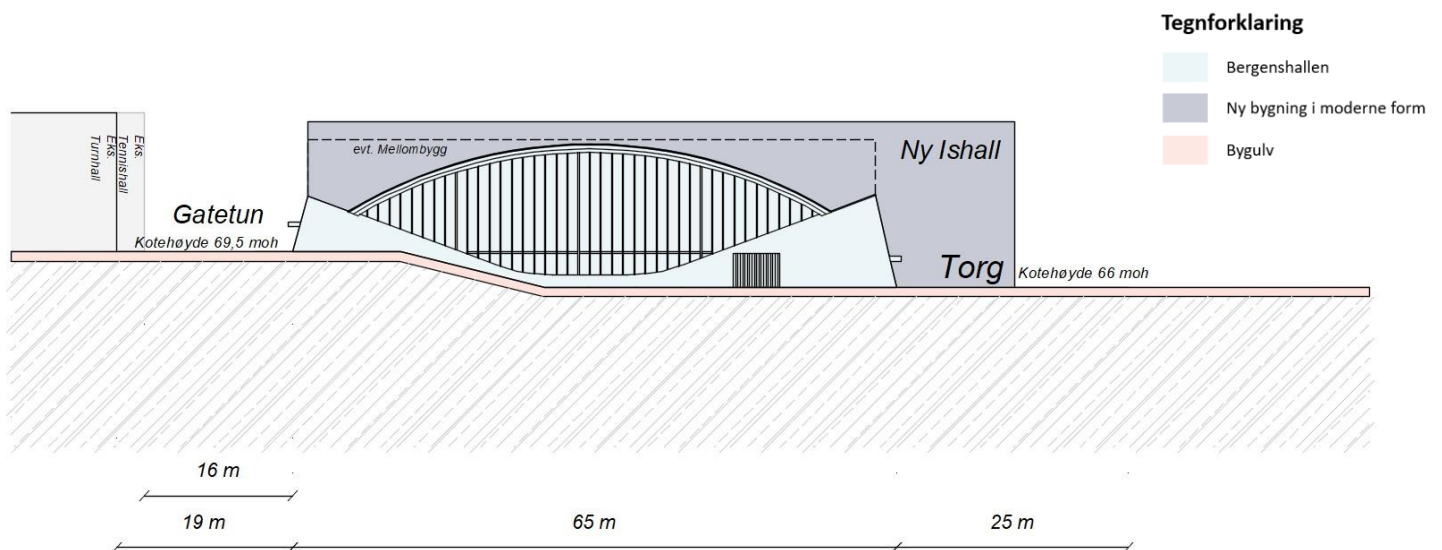
Føringer:

- Bergenshallens opprinnelige konstruksjon bevares, inkl. fasade mot vest, nord og øst, samt takflate.
- Eksisterende isflate og ny isflate legges på tilnærmet samme nivå

Det er sett på tre ulike konsept for etablering av to isflater som ivaretar føringene:

1. Bergenshallen får et stort tilbygg slik at de to sammen utgjør et stort, todelt bygningsvolum i en sammenhengende konstruksjon.
2. Ny ishall bygges inntil Bergenshallen, men med et mellombygg som skiller Bergenshallen fra nytt bygg, og med en gangpassasje under/gjennom denne delen.
3. Isflatene legges i to selvstendige bygningsvolum adskilt av åpen passasje, men bundet sammen under bakken for fleksibel drift av idrettsflater.

For hvert konsept er det vurdert flere ulike alternativ.

Illustrasjon 3: Snitt fra Eksisterende turnhall/Tennishall til torg mot vest foran Bergenshallen

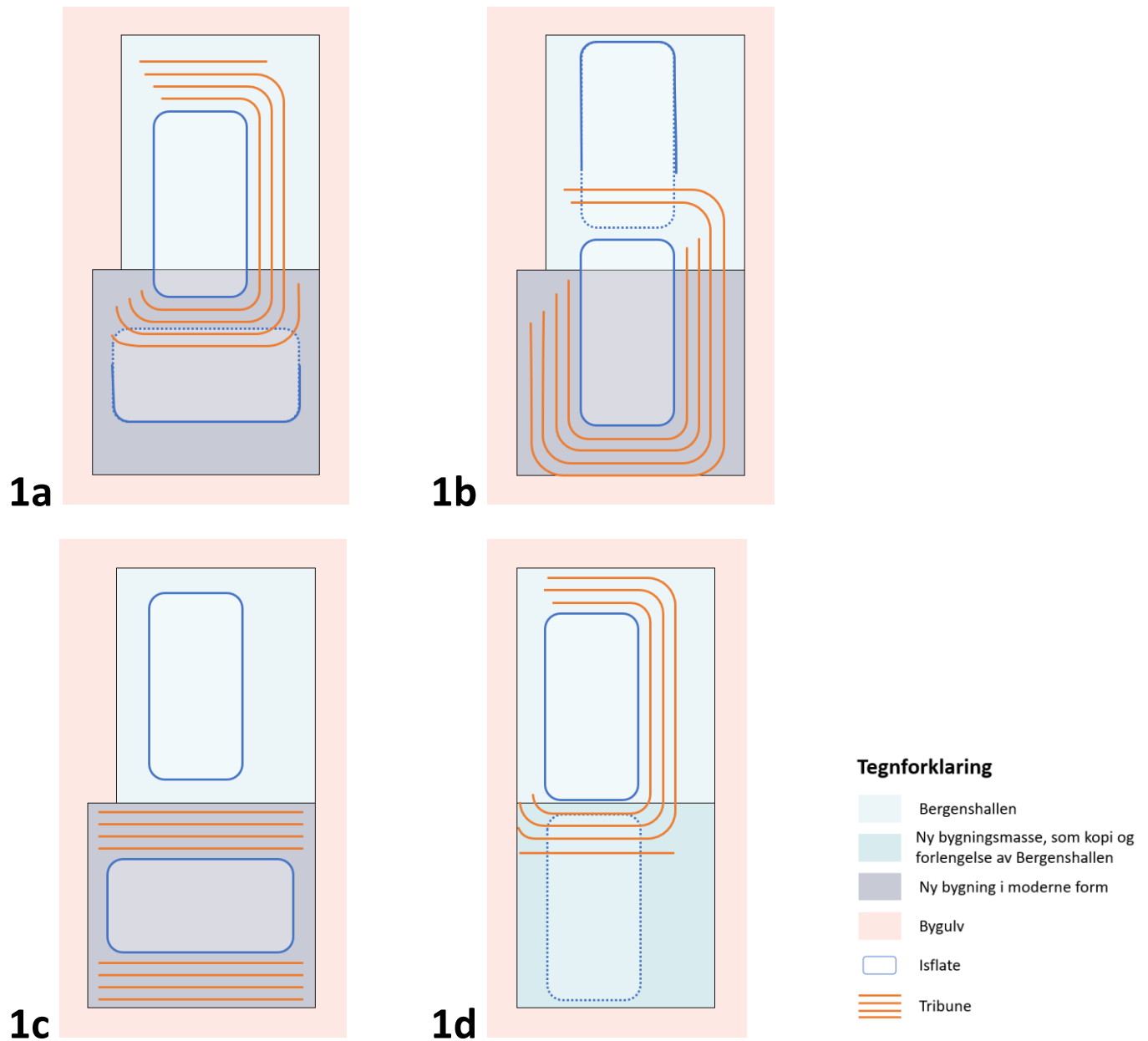
Gjennomgangen under viser enkle prinsipper for plassering av isflater og publikum til arrangementshall.

Garderober er ikke plassert, men vil ligge på nivå med isen, i gammelt eller nytt bygg.

I ny hall er det forutsatt at arealer mot gatetun i øst og allmenningen i sør i størst mulig grad benyttes til innhold som gir aktive fasader. Areal til aktive funksjoner er ikke vist, men er kommentert i tekst.

3.1 Konsept 1: To bygg i et sammenbygget, stort volum

Alternativer

1a
Isflate i Bergenshallen skyves delvis inn i ny hall, for etablering av tribuner på begge kortsider. Ny treningsflate delvis under tribunebygg. Areal til andre funksjoner mot allmenning.

1c
Isflate i Bergenshallen beholdes som i dag. Ny isflate øst-vest i ny hall, med tribune på begge langsider, fortrinnsvis i flere nivå.

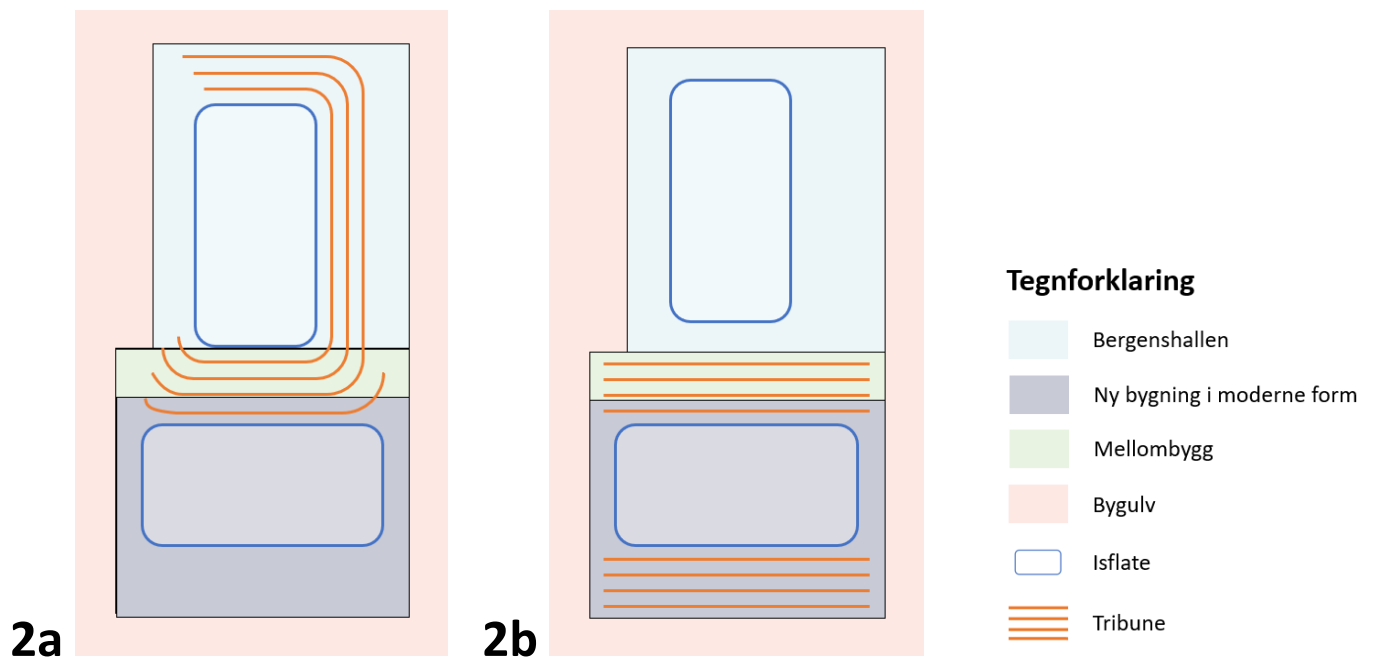
1b
Isflate i Bergenshallen beholdes som i dag. Ny isflate i ny hall, med tribune rundt størst mulig del, fortrinnsvis i nytt bygg, evt. med mulighet til å legge tribune over eksisterende isflate også.

1d
Bergenshallen forlenges med kopi av opprinnelig konstruksjon. Isflaten forskyves for økt publikumskapasitet. Ny isflate legges delvis under tribuner.

3.2 Konsept 2: To bygg med et mellombygg mellom ny og gammel hall

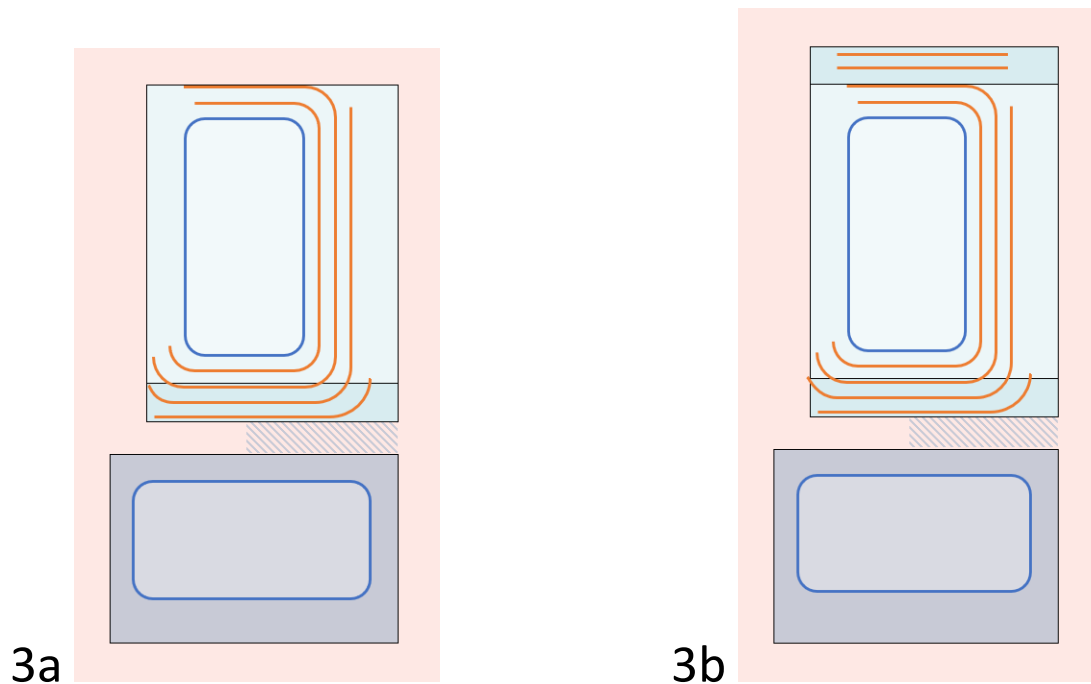
Alternativer

2a
Bergenshallen blir arrangementshall. Nytt tilbygg gir rom for tribune på sørsiden. Mye areal til andre funksjoner i ny idrettshall.

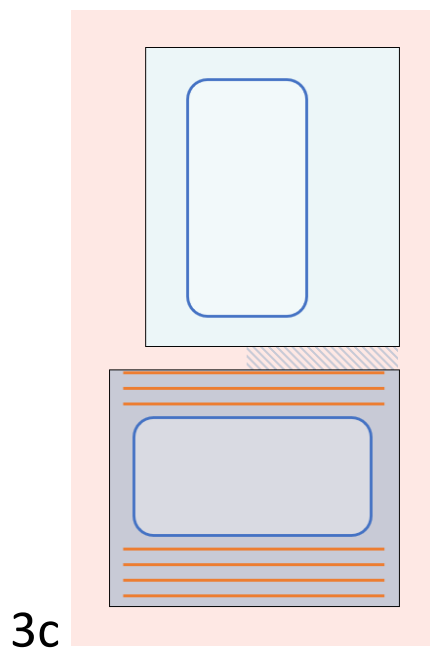
2b
Isflate i Bergenshallen beholdes som i dag. Ny ishall får arrangementsfunksjon. Tribunene bygges inn mot Bergenshallen, med rømningspassasje under.

3.3 Konsept 3: To adskilte idrettshaller bygget sammen under bakken
 Alternativ (Idrettsbyggene kobles sammen under gaten, på samme høyde som isflatene)

Tegnforklaring

- Bergenshallen
- Ny bygningsmasse, som kopi og forlengelse av Bergenshallen
- Ny bygning i moderne form
- Bygulgulv med underjordisk bygg
- Bygulgulv
- Isflate
- Tribune

3a
 Bergenshallen forlenges med to søyleelementer for plass til tribune, og blir arrangementshall. Nytt bygg gir rom for ishall, garderobe og treningsrom, samt areal til andre funksjoner.

3b
 Bergenshallen forlenges både i nord og sør, for økt tribunekapasitet. Ny isflate inn i nytt bygg

3c
 Bergenshallen bevares som original form. Det bygges nytt bygg med plass til isflate og tilskuere.

4 Vurderingsmatrise

Alternativ	Styrker/fordelere	Svakheter/ulemper
1a	Fleksibilitet for idretten. Mye areal til aktive rom ut mot allmenning og gate i ny hall.	Stort samlet bygningsvolum som kan bli en barriere. Usikkerhet knyttet til publikumskapasitet. Risiko for at Bergenshallen domineres av nytt stort tilbygg samt at endringer kan undergrave kulturminneverdiene i originalbygget.
1b	Fleksibilitet for idretten. Gode muligheter for å løse publikumskapasitet. Arealer som kan bidra til å aktivere tiliggende byrom.	Stort samlet bygningsvolum som kan bli en barriere. Risiko for at Bergenshallen domineres av nytt stort tilbygg samt at endringer kan undergrave kulturminneverdiene i originalbygget.
1c	Ny isflate med publikum kan om mulig løses i sin helhet i egen konstruksjon, kan gi bedre rammebetingelser.	Stort samlet bygningsvolum som kan bli en barriere. Usikkerhet knyttet til publikumskapasitet. Risiko for at Bergenshallen domineres av nytt stort tilbygg samt at endringer kan undergrave kulturminneverdiene i originalbygget.
1d	Videreføring av grunnlaget for kulturminnet; med fleksibelt bygg som kan forlenges når behovet oppstår.	Stort samlet bygningsvolum som kan bli en barriere. Størrelse på nytt bygg kan undergrave kulturminneverdiene i originalbygget. Liten fleksibilitet for idretten.
2a	Som 1a, men kulturminnet blir mer fremtredende.	Stort samlet bygningsvolum som kan bli en barriere, men med mulighet for bedre lesbarhet enn 1a, og mulig gjennomgang i mellombygg. Usikkerhet knyttet til publikumskapasitet.
2b	Som 1c, men kulturminnet blir mer fremtredende.	Usikkerhet knyttet til publikumskapasitet. Stort samlet bygningsvolum som kan bli en barriere, men med mulighet for bedre lesbarhet enn 1a, og mulig gjennomgang i mellombygg.
3a	Kulturminnet fremstår selvstendig og tydelig. Oppdeling av bygningsvolum for bedre bystruktur.	Usikker publikumskapasitet
3b	Kulturminnet fremstår selvstendig og tydelig. Oppdeling av bygningsvolum for bedre bystruktur. Videreføring av både form og funksjon knyttet til Bergenshallen.	Kostbart å gå inn i både nord- og sørfasade på eksisterende bygg. Kan påvirke den originale hallen negativt, spesielt fasaden mot nord. Opprinnelig fasade mot nord må erstattes.
3c	Kulturminnet fremstår selvstendig og tydelig. Oppdeling av bygningsvolum for bedre bystruktur.	Usikker publikumskapasitet

5 Anbefaling

Med bakgrunn i vurderingene som ligger til grunn for oppsummeringen i tabellen på forrige side, er alternativene rangert.

Alternativ 3.c kommer best ut, med 3.a som nest best.

Videre er alternativ 1.b og 2.b også vurdert som aktuelle løsninger.

Alternativ 3.b er antatt å være mer kostbart enn hva en får igjen for inngrepet i kulturminnet, samtidig som det kan gi utfordringer for logistikk for delområdet.

Alternativene 1.a, 1.c og 2.a er vurdert å gi større ulemper og/eller færre fordeler enn beslektede alternativ listet over, mens alternativ 1.d frarådes, da det har stor usikkerhet, lite fleksibilitet for idretten, og scorer dårlig på bystruktur.

Konsept med to ulike bygg gir vesentlig bedre bystruktur og kulturminnet får en tydeligere og bedre ivaretagelse. Alternativene skal samtidig gi leveranse på idrettshall, men fleksibilitet for idretten blir svakere.

De anbefalte alternativene har stor usikkerhet knyttet til tilskuerantall.

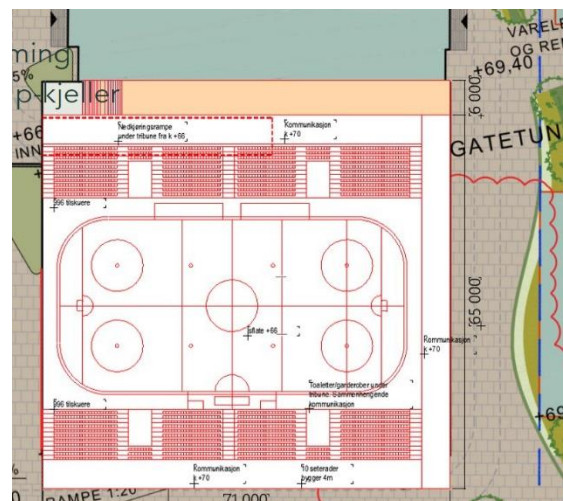
I videre arbeid er det sett på avbøtende tiltak for å sikre økt tilskuerkapasitet:

- Utvide byggeområdet mot sør, inn i allmenningen. Utvidelse avgrenses av fjernvarmeledning og at utkjørsel har begrenset fleksibilitet i ytterligere flytting mot sør.
- Åpne for utkraging i vest fra ny hall, med fri høyde under bygning på torgareal i vest.
- Avrundede hjørner i sør, av hensyn til fjernvarme og sikt

Konsulent har skissert alternativ 3c noe mer presist, med et byggeområde utvidet mot sør og avgrenset av åpen gate i nord.

De er fremdeles usikkert om det vil være mulig med tilstrekkelig tilskuerantall.

Inntegnet løsning gir kun sikkerhet for ca. 2000 sitteplasser, med noe areal i øst til VIP-plasser og medierom.

6 Bearbeiding

Det er viktig at planforslaget leverer på føringene i planprogrammet.

Ishall med fasiliteter for seriespill er en bestilling til planarbeidet, og løsninger for bevaring av kulturminnet som vanskeliggjør realisering av idrettsbehov, er krevende.

Plan- og bygningsetaten har sammen med byantikvaren gått gjennom alternativvurderingen og sett på muligheter for utbygging.

Dersom alternativ 3c – eller 3a – ikke kan gjennomføres med tilstrekkelig publikumskapasitet, må detaljregulering se på alternativ 1b eller 2b i stedet.

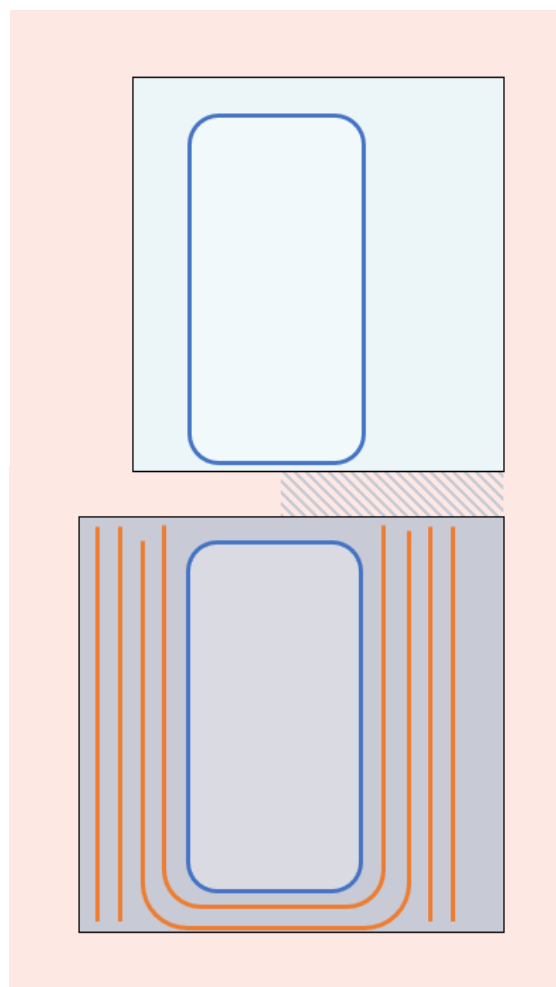
For kulturminnet vil det være en klar fordel om løsning med to adskilte bygningsvolum velges. Som ytterligere avbøtende tiltak er det derfor vurdert et nytt alternativ 3n.

I denne varianten er det sett på mulighet for å bygge et enda større bygg som ny hall, ved at maksimalt to moduler av den originale Bergenshallen tas bort. En slik løsning kan gjøre det mulig å orientere ny isflate nord-sør i nytt bygg, med mer areal til tribuner i flere nivå.

En slik løsning vil ivareta de viktigste momentene ved Bergenshallen, samtidig som bystrukturen styrkes. Åpen gate vil treffe godt mot forbindelse mellom Turnhall og Tennishall

Tegnforklaring

	Bergenshallen
	Ny bygning i moderne form
	Bygulv med underjordisk bygg
	Bygulv
	Isflate
	Tribune

Alternativ 3N

7 Løsninger og muligheter i planforslaget

Med bakgrunn i usikkerhet for de ulike alternativene, er det lagt til grunn at planforslaget har fleksibilitet til å ta høyde for flere alternativ.

Det skal dermed både være mulig å bevare Bergenshallen med opprinnelig ytre mål, å utvide med nye moduler og å ta bort moduler.

Samtidig må etterfølgende detaljregulering se på løsninger som ivaretar idretten. Dersom alternativer innenfor konsept 3 ikke lar seg gjennomføre, må alternativ 2b vurderes lagt til grunn.

Videre detaljering må blant annet avklare:

- P-kjeller; innkjøring, stigning og arealbeslag
- Areal til garderober og løsning for sammenkobling under gaten mellom isflatene
- Tribunekapasitet og arealbeslag
- Areal til andre funksjoner

